

JOENRANNAN ALUEEN LUONTOSELVITYS

Esa Lammi & Marko Vauhkonen

26.1.2016

JOENRANNAN ALUEEN LUONTOSelvitys

Sisälly

1 Johdanto	3
2 Selvitysalue ja tietolähteet	3
3 Menetelmät	3
3.1 Luonto- ja kasvillisuustyytit, arvokkaat luontokohteet ja kasvilajit	5
3.2 Lepakot	5
4 Alueen yleiskuvaus	6
5 Lepakot	10
6 Arvokkaat luontokohteet ja lajit	11
6.1 Raiviotien pohjoispuoliset norot	11
7 Lähteet ja kirjallisuus	13

Kansi: Joenrannan maatiloista eteläisempi on autioitunut ja suurin osa alueen pelloista on hylätty.

Ilmakuvat ja pohjakartat © Maanmittauslaitos.

Valokuvat © Esa Lammi.

1 JOHDANTO

Tuusulan kunta tilasi keväällä 2015 Kellokosken keskustan luoteispuolella sijaitsevan Joenrannan alueen luontoselvityksen Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:ltä. Selvitystä käytetään maankäytön suunnittelun tausta-aineistona. Toimeksiantoon kuuluivat kasvillisuuden ja arvokkaiden luontokohteiden inventointi sekä yleispiirteinen lepakkoselvitys. Tässä raportissa esitellään selvityksen toteuttaminen, alueen luonnonolot ja kasvillisuus sekä huomionarvoisten eläin- ja kasvilajien esiintymät. Lisäksi annetaan suosituksia maankäytön suunnittelun tueksi. Selvityksen ovat laatineet biologit FM Esa Lammi ja FM Marko Vauhkonen Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:stä.

2 SELVITYSALUE JA TIETOLÄHTEET

Joenranta sijaitsee Kellokosken Linjatien ja Keravanjoen välissä (kuva 1). Alueen eteläpäässä on metsää ja joitakin asuinrakennuksia. Muu alue on lähes kokonaan peltoa. Peltoalueen eteläpäässä ollut Mattilan tilakeskus on autioitunut ja tilan päärakennus on palanut. Pohjoisempänä sijaitseva Heikkilän tilakeskus on edelleen käytössä. Joenrannan alueen pellot ovat suurimmaksi osaksi kesantona tai metsittymässä. Linjatien varrella on pieni, nuorta puustoa kasvava metsäkuvio ja yksi asuinrakennus. Selvitysalueen pinta-ala on noin 33 hehtaaria, josta 19 hehtaaria on peltomaata.

Joenrannan alueella ei ole aiemmin tehty luontoselvitystä. Selvitystä varten kootusta lähtöaineistosta (Uudenmaan ELY-keskus, Keski-Uudenmaan ympäristökeskus, Tuusulan kunta) ei ilmennyt selvitysalueita koskevia tietoja.

3 MENETELMÄT

Luontoselvitys tehtiin asemakaavatarkkuudella soveltaen *Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi* -oppaan (Söderman 2003) ohjeita. Työ painotettiin niihin lajeihin ja luontotyyppeihin, joiden säilyttämiseen on lainsäädännön tuomat velvoitteet.

Asuinkäytössä olevat piha-alueet jätettiin maastotöiden ulkopuolelle. Maastossa käytettiin GPS-paikanninta (Garmin 60Cx ja 62s), jolla luontokohteet ja lajien havaintopaikat voitiin paikantaa asemakaavoituksen kannalta riittävällä tarkkuudella.

Maastossa inventoitiin lepakoiden sekä huomionarvoisten kasvilajien esiintyminen alueella. Lisäksi selvitettiin arvokkaiden luontokohteiden esiintyminen. Näitä ovat

- luonnonsuojelulain 29 §:n mukaiset suojellut luontotyypit
- vesilain 2 luvun 11 §:n mukaiset pienvesikohteet
- metsälain 10 §:n mukaiset elinympäristöt
- Suomessa uhanalaiset luontotyypit (Raunio ym. 2008a, b)

Kuva 1. Joenrannan selvitysalue (punainen rajaus) kartta- ja ilmakuvapohjalla.

3.1 Luonto- ja kasvillisuustyytit, arvokkaat luontokohteet ja kasvilajit

Selvitysalueen kasvillisuutta ja luontotyyppejä inventoitiin 4.8.2015. Alueen rakentamattomat osat kierrettiin kattavasti läpi. Pihamaiden ja viljelykäytössä olleiden peltojen kasvillisuutta ei inventoitu. Muilta alueen osilta kirjattiin muistiin luonnonolojen ja kasvillisuuden yleiskuvaus, runsaimmat kasvilajit ja mahdolliset huomionarvoiset kasvilajit. Huomionarvoisten lajien esiintymät paikannettiin GPS-laitteella ja merkittiin karttapohjalle.

Inventointitietojen perusteella arvioitiin, onko selvitysalueella merkittäviä luontokohteita. Arvokkaat luontokohteet rajattiin kartalle ja niistä kirjoitettiin muistiin tiiviit kuvaukset. Kasvillisuus- ja luontotyyppien sekä luontokohteiden inventoinnista vastasi Esa Lammi.

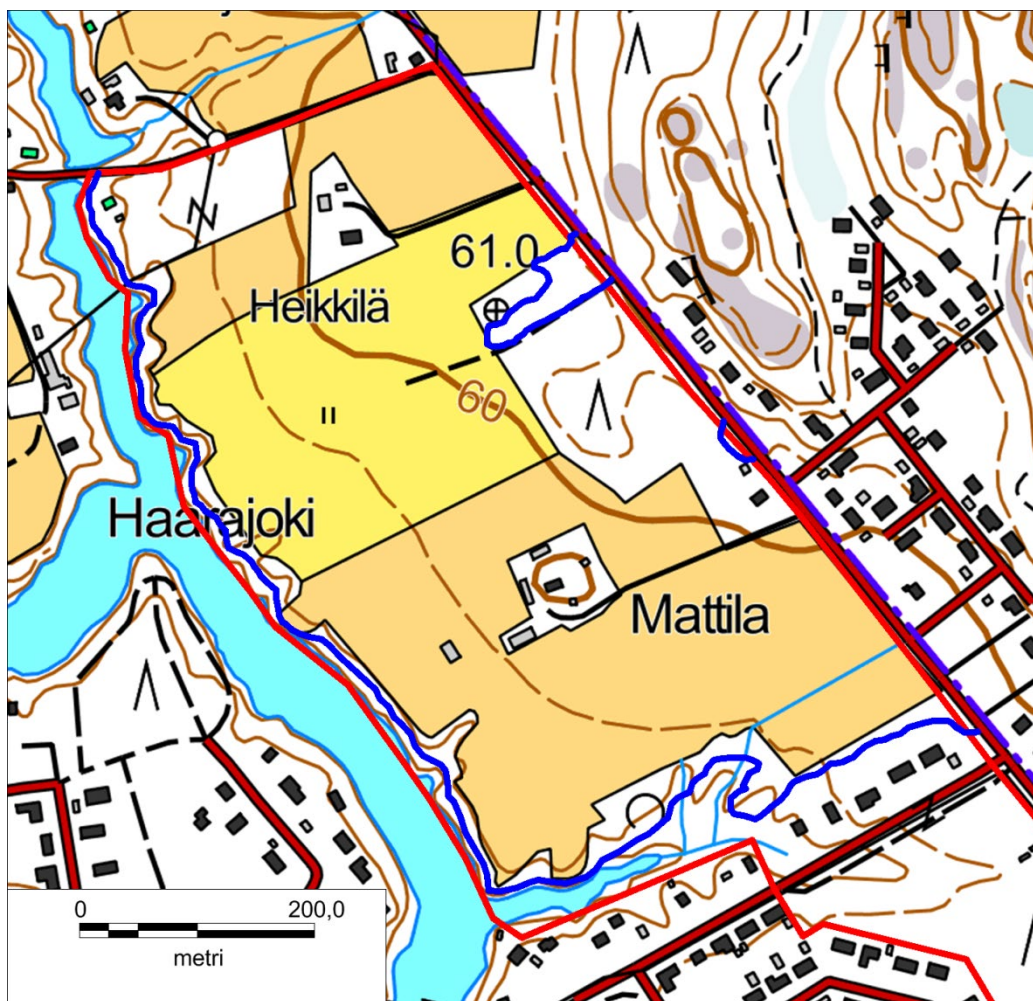
3.2 Lepakot

Lepakkoselvityksen tavoitteena oli selvittää Joenrannan alueen lepakkolajistoa ja eri lajien runsautta sekä paikallistaa mahdolliset lepakoille tärkeät saalistusalueet ja niille johtavat kulkureitit. Inventointi keskitettiin ranta-alueelle ja puustoisille alueille.

Lepakot ovat Suomen oloissa aktiivisia tavallisesti toukokuusta syys–lokakuuhun. Ne käyttävät mm. ruokailuun eri alueita kesän eri vaiheissa, minkä vuoksi lepakkokartoitus tulee toistaa alku-, keski- ja loppukesällä. Lepakkoselvitys toistettiin Joenrannan alueella kolmena yönä: 27.5., 9.7. ja 12.8.2015. Sääolosuhteiltaan kaikki kartoitusyöt olivat lähes tyyniä (tuulta ajoittain, enintään 4 m/s), poutaisia ja lämpötila oli vähintään +5–10 °C.

Selvitys tehtiin reittikartoituksena noudattamalla Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen (SLTY 2012) ohjeita. Kartoitusreitti (kuva 2) suunniteltiin kartan ja ilmakuvien perusteella. Lepakkoselvityksestä vastasi Marko Vauhkonen.

Kartoituskierrokset aloitettiin puolenyön tienoissa ja ne kestivät noin kaksi tuntia. Kartoitusreittiä pitkin käveltiin rauhallisesti ja lepakoita kuunneltiin kannettavan ultraääni-ilmaisimen eli lepakkodetektorin (Pettersson D240x) avulla. Laitteella voidaan havaita lepakoiden päästämät korkeataajuiset kaikuluotausäänet, joiden avulla on mahdollista tunnistaa lepakkolajit. Havaitut yksilöt pyrittiin myös näkemään. Lepakkohavainnot kirjattiin ylös ja paikannettiin. Todetut lepakoiden käyttämät alueet luokiteltiin ja arvotettiin Suomen Lepakkotieteellisen yhdistyksen ohjeen (SLTY 2012) mukaisesti (luokat I–III).

Kuva 2. Lepakkoselvityksen kartoitusreitti (sininen viiva) Joenrannan alueella.

4 ALUEEN YLEISKUVAUS

Selvitysalueelta rajattiin luonnonolojen ja maankäytön perusteella seitsemän osa-aluetta (kuva 3), joiden luonnonoloja ja kasvillisuutta kuvataan seuraavassa.

Kuvio 1

Selvitysalueen eteläisin pää on noin 40-vuotiasta istutusmännikköä. Puusto on 15 metrin korkuista ja pienpuustona on pihlajaa, rauduskoivuja ja raitoja. Kuvio on ilmeisesti entistä peltoa tai niittyä. Aluskasvillisuutena on mm. voikukkia, ahomansikkaa, keltanoita, lillukkaa, jänönsalaattia ja mattomaisena kasvustona seinäsammalta. Lähipihoilta levinneinä alueella kasvaa isotuomipihlajia, sukeroalpia ja tammen taimia. Maasto on tasaista, puroja tai muita vesistöjä ei ole.

Alueen keskiosan läpi oli kesällä 2015 rakenteilla pohjois–eteläsuuntainen tie (kuva 4). Kuvion itäreunassa on yksi asuinrakennus.

Kuva 3. Joenrannan selvitysalueen osa-alueet 1–7. Alueiden 1 ja 2 välissä on rakennettuja piha-alueita.

Kuvio 2

Raiviotien ja peltoaukean välinen metsäkuvio, jonka itäosa on pinnanmuodoiltaan melko tasaista lehtomaisen kankaan kuusikkoa. Puusto on varttunutta ja kasvilajistoon kuuluvat mm. käenkaali, mustikka ja metsäkastikka sekä harvakseltaan kasvavat valkovuokko ja metsäorvokki.

Kuvion keskiosassa on omissa notkelmissaan kolme pellon suunnasta laskevaa kausikuivaa noroa. Notkelmien rinteet ovat varttunutta kuusikkoa ja rinteillä on melko edustavaa lehtokasvillisuutta. Luonnontilaiset norot ovat vesilain 2 luvun 11 §:n mukaisia kohteita ja ne muodostavat lähiympäristöineen paikallisesti arvokkaan luontokohteen (ks. alaluku 6.1). Norot päätyvät Keravanjokeen laskevaan puroon, jonka uomaa on aikoinaan kaivettu. Puron eteläpuolelta on myös kaadettu puustoa. Puron varrella kasvaa mesiangervoa, hiirenporrasta ja muita tavanomaisia kosteiden puronvarsien kasveja.

Kuvion läntisin pää viettää Keravanjoen lampimaiseen haaraan. Pohjoisrinteellä on harvaa männikköä ja sen katveessa mm. kieloa, kissankelloa ja mäkilehtolustetta.

Kuva 4. Rakenteilla oleva tie kuviolla 1.

Kuvio 3

Peltoalue, jonka itäpuolisko oli kesällä 2015 viljelykäytössä. Länsipuolisko on ollut pitkään kesannolla. Alue on koiranheinän, hietakastikan ja nurmipuntarpää vallitsemaa heinäniittyä (ks. kansikuva). Muita runsaita kasvilajeja ovat puna-apila, harakankello, keltakannusruoho, siankärsämö, koiran- ja karhunputki sekä nurmi- ja ahdekaunokki. Kuvion keskellä oleva Mattilan tilakeskus on autioitunut. Jäljellä on runsaasti pihakasveja, mutta ketoja tai muita kasvistollisesti merkittäviä perinneympäristöjä ei ole.

Keravanjoen uomaa reunustaa muutaman metrin levyinen ilmaversoisvyöhyke, joka koostuu leveäosmankäämistä, järvikortteesta ja viiltosarasta. Ulompana on hiukan ulpukkaa (kuva 5). Koko selvitysalueen ranta on samantyyppistä.

Rannalla kuvion keskiosassa on pieni männikköinen metsäsaareke, jossa kasvaa mm. kieloa, ahomataraa, ahomansikkaa ja muutaman neliömetrin kasvusto mä-kilehtolustetta. Saarekkeessa on ränsistynyt rantasauna.

Kuvio 4

Mattilan pohjoispuolinen peltoalue on pitkään ollut pois käytöstä. Kuvion länsiosa on viisimetristä istutuskoivikkoa ja -männikköä. Aluskasvillisuus on heinävaltaista. Lajistossa on lähinnä hietakastikkaa, nurmipuntarpäätä ja maitohorsmaa. Kuvion itäpuolisko on metsittyvää heinäniittyä (kuva 6), jossa heinien lisäksi kasvaa mm. maitohorsmaa, karhunputkea, alsikeapilaa ja niittynätkelmää.

Kuva 5. Keravanjoen selvitysalueen puoleista rantaa.

Kuva 6. Metsittyvää heinäniittyä kuvion 4 keskiosasta.

Kuvio 5

Peltoalueen ja Linjatien välinen metsäkuvio on voimakkaasti harvennettua tuoreen kankaan metsää. Puusto on harvennuksen jäljiltä melko nuorta ja koivuvoittoista. Pellonreunaan on jätetty joitakin isoja kuusia ja mäntyjä. Aluskasvillisuudessa on mustikkaa, puolukkaa, metsäkastikkaa ja metsälauhaa. Kuvion lounaiskulmassa on hieman vanhempaa istutuskoivikkoa.

Kuvio 6

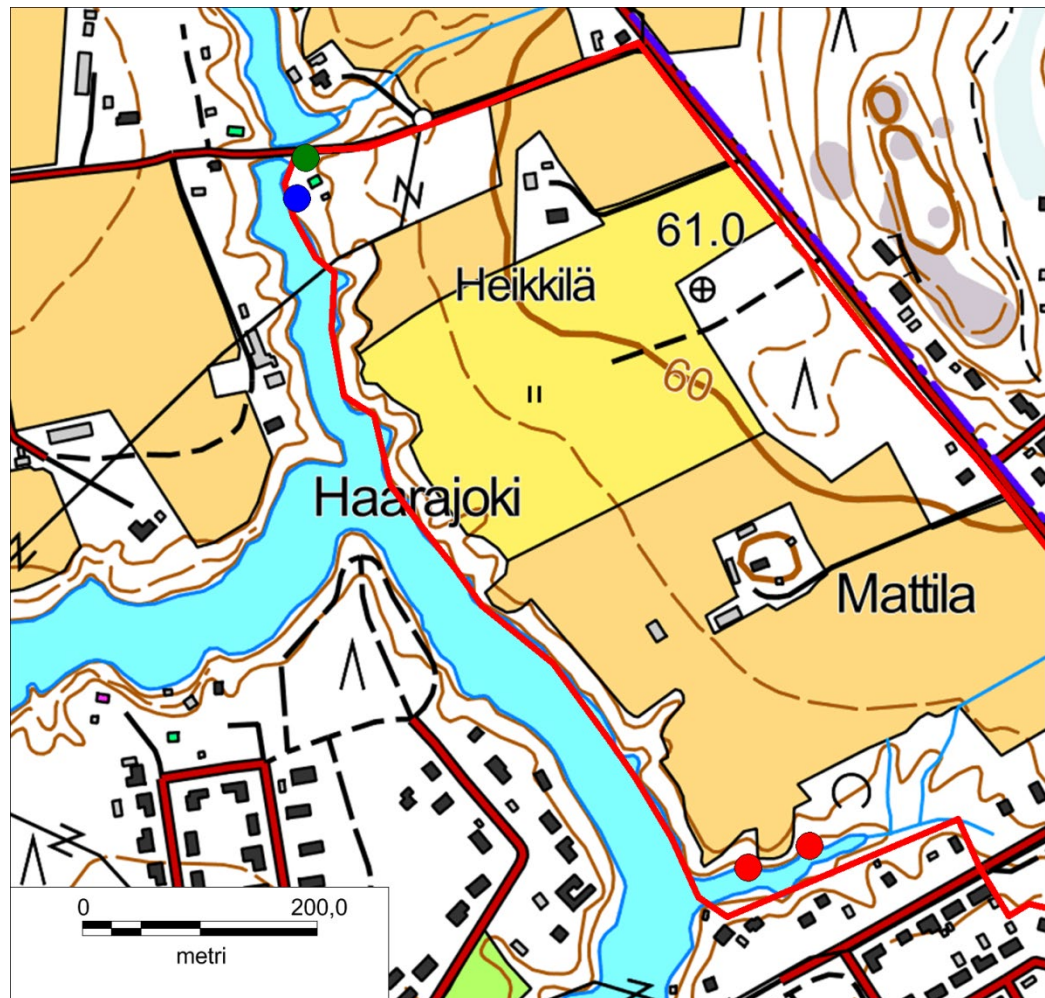
Heikkilän tilakeskuksen pellot olivat kesällä 2015 heinäurmena. Kuvion kasvillisuutta ei tarkemmin selvitetty.

Kuvio 7

Selvitysalueen luoteiskulma on heinä- ja ruohoniittyä, joka on paikoin pensoittunut. Kuvio on ilmeisesti pääosin entistä peltoa ja sen kasvillisuus oli samanlaista kuin selvitysalueen muilla käytöstä poistuneilla pelloilla. Kuvion länsireunassa on piha-alue.

5 LEPAKOT

Joenrannan alueen lepakkoselvityksessä tehtiin ainoastaan neljä lepakkohavaintoa (kuva 7). Toukokuun ja heinäkuun kartoituksissa havaittiin yksi vesisiippa. Heinäkuun kartoituksessa havaittiin lisäksi yksi lajilleen määrittämätön siippa sekä yksi pohjanlepakko. Elokuun käynnillä ei tehty lainkaan lepakkohavaintoja.

Kuva 7. Lepakkohavainnot Joenrannan alueella. Punainen ympyrä = vesisiippa, sininen ympyrä = siippalaji ja vihreä ympyrä = pohjanlepakko.

Selvitysalueella ei todettu kasvillisuus- ja luontokohdeselvityksessä sellaisia luonnonkoloja, -halkeamia tai linnunpönttöjä, joissa olisi saattanut olla lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Lepakkoselvityksen yhteydessä havainnointiin joidenkin rakennusten läheisyydessä, mutta varsinainen rakennusten tarkistaminen lepakoiden päiväpiilojen varalta ei sisällynyt toimeksiantoon. Alueen maatilat sijaitsevat laajan avoimen peltoalueen ympäröiminä, minkä vuoksi lepakoiden päiväpiilojen esiintyminen niiden rakennuksissa ei ole kovin todennäköistä.

Lepakkoselvitysten tulosten perusteella alueelta ei rajata lepakoille tärkeitä kohteita. Pääosa Joenrannan alueen metsistä on lepakoille huonosti sopivia saalistusalueita. Kuvion 2 metsä voisi sopia mm. viiksisiiipoille, mutta niistä ei tehty havaintoja.

Suuri osa Keravanjoen ranta-alueesta voisi sopia vesisiippojen saalistusalueeksi. Joen rantavyöhykkeen säilyttäminen rakentamattomana olisi suositeltavaa, vaikka vesisiippoja tavattiinkin tässä selvityksessä vain pienen sivu-uoman varrella. Jokivarsi voi toimia ekologisena yhteytenä monien eliölajien kannalta.

6 ARVOKKAAT LUONTOKOhteet JA LAJIT

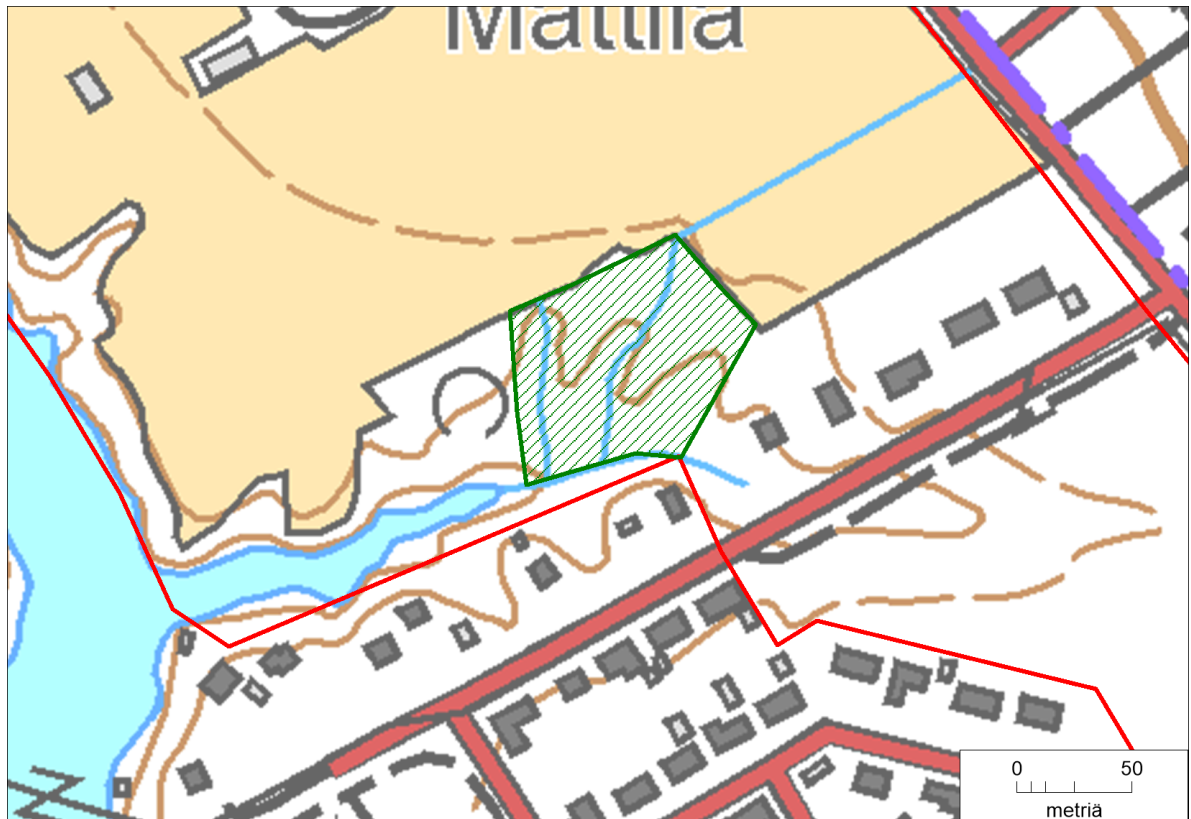
Joenrannan selvitysalue on enimmäkseen entistä tai vielä käytössä olevaa maatalousmaata. Metsää on vain alueen eteläpäässä ja Linjatien varrella, ja siitäkin osa on istutettua. Hyvin säilynyttä luonnonympäristöä on jäljellä vain peltoalueen ja Raiviotien välissä, jossa on varttunutta, kuusivaltaista metsää. Selvitysalueella ei todettu erityisesti suojeltavien lajien tai muiden uhanalaisten lajien (Rassi ym. 2010) esiintymiä, eikä niille hyvin sopivia elinympäristöjä. Alueella ei ole uhanalaisia luontotyyppisiä (Raunio ym. 2008a, b) tai luonnonsuojelulain mukaisia suojeltuja luontotyyppisiä.

6.1 Raiviotien pohjoispuoliset norot

Raiviotien pohjoispuolella olevat norot ovat vesilain 2 luvun 11 §:n mukaisia pienvesiä, joiden luonnontilan heikentäminen on kiellettyä. Noret ja niitä reuustava metsä rajattiin paikallisesti arvokkaaksi luontokohteeksi. Alue täyttää myös metsälain 10 §:n mukaisen erityisen tärkeän elinympäristön kriteerit.

Raiviotien norot sijaitsevat hiekkaisessa rinnemaassa lähellä toisiaan (kuva 8). Noroja ympäröi varttunut lehtomaisen kankaan kuusimetsä. Norolaaksojen rinteillä (kuva 9) on myös lehtokasvillisuutta, mm. valkovuokkoa, kieloa, jänönsaattia, metsäruusua, ahomansikkaa, kevättaskuruohoa, lehtonurmikkaa ja nuokkuhelmikkää. Keski-Uudellamaalla melko harvinaista heinää, mäkilehtolustetta, kasvaa norojen rinteillä muutamia useiden neliömetrien laajuisia kasvustoja. Norojen uomissa on mesiangervoa, rentukkaa, punaherukkaa ja metsäalvejuurta.

Kuvaan 8 rajattu alue tulisi säilyttää luonnontilaisena. Se voidaan osoittaa mahdollisessa asemakaavassa esimerkiksi luo-alueena.

Kuva 8. Metsäalue, jossa on kolme pellonreunan läheltä alkavaa luonnontilaista noroa. Niistä itäisintä ei ole merkitty peruskarttaan.

Kuva 9. Raivotien keskimäinen noro on uurtunut syvälle hiekkamaahan.

7 LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, E. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008a: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 1. Tulokset ja arvioinnin perusteet. – Suomen ympäristö 8/2008:1–264.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008b: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 2. Luontotyyppien kuvaukset. – Suomen ympäristö 8/2008:1–572.
- SLTY 2012: Lepakkokartoitusohjeet. – Verkko-osoitteessa: http://lepakko.fi/docs/SLTY_lepakkokartoitusohjeet_2012_12.pdf. Viitattu 8.12.2015.
- Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. – Suomen Ympäristö 742:1–113.
- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Ympäristöopas 109:1–196.